

سازمان دامپزشکی کشور
وزارت جهاد کشاورزی

آشنایی با چند بیماری مهم در شتر

تهیه کننده: ستاد بزرگداشت دهه فجر

ترویج بهداشت دام و فراورده‌های دامی و مبارزه با بیماری‌ها

نام نشریه: آشنایی با چند بیماری مهم در شتر

تهیه کننده: ستاد بزرگداشت دهه فجر

به سفارش: سازمان دامپزشکی کشور

نویسندگان: دکتر احسان مقدس، دکتر فاطمه سادات تهرانی

ناشر: اداره کل دامپزشکی جنوب کرمان

سال چاپ: ۱۳۹۳

شمارگان: ۱۰۰۰ نسخه

آدرس: جیرفت - خیابان مدرس - اداره کل دامپزشکی جنوب کرمان

آدرس پرتال: www.ivo.ir

شماره پیامک: ۱۵۱۲۰۰۰۰۰۰

تلفن: ۰۳۴۴۳۲۱۹۱۶۰

شتر حیوان بسیار ارزشمندی است که از گذشته‌های بسیار دور در عرصه‌های مختلف از سواری و شرکت در مسابقات تا حمل و نقل و تولید شیر و گوشت همراه و در خدمت انسان بوده است؛ بنابر این، کم‌ترین حق این موجود زنده مانند سایر حیواناتی که به وسیله انسان‌ها اهلی شده‌اند و از زندگی طبیعی خود فاصله گرفته‌اند این است که مراقب غذا، محل زندگی و سلامت آن‌ها باشیم.

از طرفی حق کسانی که با زحمت بسیار در خدمت تولید و حفظ سرمایه‌های دامی هستند این است که از سلامت و بهره اقتصادی فعالیت خود بهره‌مند شوند.

در این نشریه سعی شده است مطالبی در باره چند بیماری مهم در شتر برای آشنایی بیشتر شما شترداران و ساربانان عزیز که زحمت بسیار زیادی برای پرورش و نگهداری این دام مفید متحمل می‌شوید بیان شود تا با آگاهی بیشتر به مراقبت از آن‌ها بپردازید و همچنین از بروز و شیوع بیماری‌هایی که مشکلات بهداشتی و اقتصادی زیادی را به وجود می‌آورند پیشگیری کنید.

بیماری انتروتوکسمی

عامل بیماری چیست و چگونه منتقل می‌شود؟

میکروبی که سبب این بیماری می‌شود در حالت طبیعی به مقدار زیاد در خاک و در روده تمام حیوانات خونگرم وجود دارد؛ به همین دلیل است که گفته می‌شود حیوانات سالم و محیط اطراف آن‌ها منبع میکروب بیماری هستند. بعد از ظاهر شدن نشانه‌های بیماری، حیوانات مبتلا خطرناک‌ترین منبع انتشار بیماری به حساب می‌آیند چون می‌توانند به شدت میکروب را همراه با اسهال در محیط اطراف خود پخش و دام‌های سالم را مبتلا کنند.

سوء تغذیه و هوای سرد می‌تواند شرایط را برای ابتلای حیوانات به این بیماری آماده کند.

بیماری چه نشانه‌هایی دارد؟

بیماری به دو شکل می‌تواند خود را نشان دهد:

۱- شکل حاد یا شدید: در این شکل از بیماری، حیوان ناآرام، هیجان زده و گیج است، ترس دارد و به دور خود می‌چرخد، بدن حیوان دچار تشنج و لرز شدید می‌شود و به‌طور ناگهانی می‌میرد. در این شکل از بیماری حیوان معمولاً بیهوش می‌شود و از چند ساعت تا یک روز قبل از مرگ بر روی زمین دراز می‌کشد.

۲- شکل تحت حاد تا تقریباً شدید: اسهال از نشانه‌های این شکل از بیماری است که به تدریج پیشرفت می‌کند و اکثر شترهای مبتلا در مدت ۲۰ روز تلف می‌شوند.

آیا بیماری انتروتوکسمی درمان دارد؟

سرعت پیشرفت بیماری انجام هرگونه درمان را غیر ممکن می‌کند در ابتدای بیماری ممکن است تزریق سرم مفید باشد. البته دیده شده است که آنتی بیوتیک‌ها بر میکروب تأثیر خوبی داشته‌اند.

چگونه می‌شود از بروز و شیوع بیماری پیشگیری کرد؟

برای جلوگیری از شیوع و گسترش بیماری باید از فرستادن شترها به مراتع جلوگیری کرد. لازم است چندین روز به آن‌ها تغذیه دستی داده شود تا مقدار غذایی که می‌خورند تحت کنترل باشد. چون پرخوری می‌تواند سبب بیماری شود.

بیماری آبله

آبله متداول‌ترین بیماری ویروسی در شتر است که واگیری زیادی دارد. این بیماری در اکثر مناطق نگهداری شتر دیده می‌شود و شتر داران نشانه‌های آن را می‌شناسند. ویروس آبله به حرارت و تابش مستقیم آفتاب حساس است و قدرت فعالیت خود را از دست می‌دهد.

ویروس این بیماری چگونه منتقل می شود؟

حیوانات بیمار منبع اصلی انتشار بیماری هستند و ویروس از راه تماس مستقیم میان حیوانات بیمار و سالم و یا از راه غیر مستقیم یعنی به وسیله تماس با وسایل و مواد آلوده و همچنین به وسیله موی شتر، دستهای شیر دوش و دستگاه شیر دوشی منتقل می شود.

آبله در شتر چه نشانه‌هایی دارد؟

بیماری با تب خفیف شروع می شود. دانه‌های ریز آبله بیش تر روی پوست قسمت‌های بی موی بدن مانند پستان‌ها و نوک پستان‌ها، اطراف مقعد، ناحیه ران و کشاله ران، اندام‌های تناسلی و سطح مخاطها دیده می شوند. به مرور این دانه‌ها به تاول تبدیل می شوند. حیوان به دلیل خارش بدن خود را به اطراف می کشد؛ این کار باعث پاره شده تاول‌ها و زخم شدن این نواحی می شود. سطح زخم‌ها را به تدریج پوسته قهوه‌ای رنگی می پوشاند و پس از سه هفته دام بهبود می یابد. آلوده شدن تاول‌های پاره شده به میکروب‌های مختلف می تواند مشکل جدیدی برای شترها به وجود آورد. آبله بیش تر شترهای جوان را مبتلا می کند. بچه شترهای بیمار به دلیل این که کم غذا می خورند لاغر می شوند.

آیا این بیماری درمان می شود؟

برای آبله درمانی صورت نمی گیرد ولی می توان محل تاول‌ها را شست و ضد عفونی کرد و با مشورت دامپزشک از پمادها یا موادی که خارش را کم می کنند استفاده کرد. این کارها از عفونی شدن زخم‌ها جلوگیری می کنند. همچنین با کم شدن خارش، حیوان راحت تر خواهد بود و تغذیه بهتری خواهد داشت؛ علاوه بر این با ساییدن بدن خود به اطراف باعث آلوده شدن محیط و سایر حیوانات نخواهد شد.

پیشگیری:

حیواناتی که بیماری را پشت سر می گذارند تا پایان عمر ایمن هستند ولی برای پیشگیری از آبله می توان در سنین پایین از واکسن استفاده کرد.

بیماری سورا

سورا از بیماری های بسیار مهم شتر است که سایر حیوانات از جمله گاو، گاومیش، اسب، بز و سگ هم به آن مبتلا می شوند. این بیماری برای شترداران خسارت زیادی به همراه دارد؛ بنابراین پیشگیری از بروز و شیوع آن مهم است.

عامل بیماری سورا چیست و چگونه منتقل می شود؟

بیماری به وسیله یک انگل خونی به وجود می آید. شترهای مبتلا منبع اصلی انتشار آن هستند. حشرات، انگل را از شترهای بیمار می گیرند و از راه گزش آن را به حیوانات سالم منتقل می کنند.

سورا در شترهای بیمار چه نشانه‌هایی دارد؟

از زمان ورود انگل به خون حیوان تا ظاهر شدن نشانه‌های بیماری به طور معمول دو تا سه هفته طول می‌کشد؛ در این مدت انگل در حال تکثیر و زیاد شدن است.

بیماری سورا بسته به شدت و مدت بیماری به دو شکل حاد یا مزمن ظاهر می‌شود.

شکل حاد یا شدید بیماری را شتربانان به‌خوبی می‌شناسند. شترها در مدت کوتاهی می‌میرند و بیماری بیشتر از چند هفته طول نمی‌کشد. دام بی‌اشتهاست و هنگام کار خیلی زود تشنه می‌شود؛ کسل و بی‌توجه است؛ حالت عمومی حیوان به سرعت تغییر می‌کند؛ اغلب تب دارد و فقط گاهی از شدت تب کاسته می‌شود. از دیگر نشانه‌های این شکل از بیماری تخلیه مکرر ادرار و گاه ریزش اشک است. کوهان شتر به سرعت تحلیل می‌رود و گاهی خیز یا ورم در پلک‌ها، گردن، کف پاها، ناحیه شکم و غلاف آلت تناسلی دیده می‌شود.

شکل مزمن بیماری سورا در شترها شایع‌تر است؛ در این حالت، بیماری آهسته پیشرفت می‌کند، حیوان به تدریج ضعیف و لاغر می‌شود و در پایان می‌میرد. اغلب مرگ حیوان در سال اول یا دوم بیماری اتفاق می‌افتد؛ البته بعضی از آن‌ها ممکن است دو تا سه سال زنده بمانند.

آیا این بیماری درمان دارد؟

بیماری تحت نظر دامپزشک قابل درمان است.

برای پیشگیری از ابتلای شترها به بیماری سورا و شیوع آن چه کارهایی انجام می‌شود؟

با توجه به اهمیت حشرات در انتقال انگل بیماری، برای پیشگیری لازم است به هر روش ممکن با حشرات مبارزه شود و همچنین مانع گزیده شدن شترها شوند. شترداران به‌خوبی می‌دانند که در چه زمان‌هایی و در چه جاهایی تعداد حشرات و فعالیت آن‌ها زیاد است؛ بنابراین تا حد امکان لازم است از نزدیک شدن شترهای خود به آن مکان‌ها جلوگیری کنند. از طرفی

به محض بروز بیماری در گله، شترها را درمان کنند زیرا آن‌ها تا زمانی که در گله باشند به عنوان مخزن انگل بیماری عمل خواهند کرد. شترهای تلف شده باید سوزانده یا درگودالی عمیق دفن شوند. باید در زیر و روی لاشه به ضخامت ۳۰ سانتی‌متر آهک کشته ریخته شود. دیگر این که حیوانات تازه خریداری شده به مدت یک ماه تحت نظر قرار گیرند و از مناطقی که بیماری در آن‌ها وجود دارد شتر خریداری نشود.

بیماری پاستورلوز

عامل بیماری چیست و شتر چگونه مبتلا می‌شود؟

میکروب این بیماری به صورت طبیعی در لوزه‌ها، بینی و حلق دام‌ها وجود دارد؛ به طور کلی هنگامی که مقاومت بدن به دلیل بیماری، خستگی زیاد، حمل و نقل نامطلوب و استرس کم می‌شود و یا زمانی که دام‌ها در معرض هوای مرطوب و خنک یا گرما و طوفان‌های شن و ریگ قرار می‌گیرند و یا از داروهایی که ایمنی بدن را پایین می‌آورند استفاده می‌کنند، میکروب فعال می‌شود و حیوان را بیمار می‌کند.

البته در مورد شترها بیشترین موارد ابتلا در زمان خشکسالی اتفاق می‌افتد که آن‌ها ناچار می‌شوند از گیاهان خشبی و خاردار تغذیه کنند، خوردن این غذاها باعث زخم شدن دهان و

حلق حیوان می‌شود؛ میکروب بیماری از راه همین زخم‌ها به بدن راه پیدا می‌کند و حیوان بیمار می‌شود.

در آب دهان و هوای تنفسی حیوانات بیمار مقدار زیادی میکروب وجود دارد که می‌تواند وسایل و محیط اطراف را آلوده کند؛ بنا براین حیوانات سالم از این راه هم ممکن است آلوده و بیمار شوند.

نشانه‌های بیماری پاستورلوز چیست؟

بیماری به سه شکل ظاهر می‌شود؛ فوق حاد یا بسیار شدید، حاد یا شدید و تحت حاد یا نسبتاً شدید.

۱- در شکل بسیار شدید، نشانه‌های بیماری زیاد واضح نیستند و حیوان به‌طور ناگهانی می‌میرد.
۲- در شکل شدید، بیماری با تب ناگهانی، بی‌اشتهایی، لرز، سفتی عضلات و سستی بدن شروع می‌شود؛ سپس ورم مشخص و دردناکی در ناحیه حلق به‌وجود می‌آید که به‌تدریج غبغب و صورت را در بر می‌گیرد و باعث تورم زبان تا دو برابر اندازه طبیعی خود می‌شود به‌طوری که دندان‌ها زبان را زخم می‌کنند. شترهای بیمار ممکن است در مدت ۲ تا ۸ روز بمیرند. گاهی هم ممکن است حالشان رو به بهبود برود. در این شکل از بیماری، شترهای آبستن سقط جنین می‌کنند.

۳- در شکل نسبتاً شدید، نشانه‌های بیماری ملایم‌ترند. اسهال و گاهی خون‌ریزی، تنها نشانه‌های قابل مشاهده در این شکل از بیماری هستند.

پاستورلوز در شتر چگونه درمان می‌شود؟

بلافاصله پس از ظاهر شدن نشانه‌های بیماری، دامپزشکان می‌توانند با استفاده از آنتی بیوتیک‌های مناسب، دام‌های بیمار را درمان کنند. بنابراین اطلاع به‌موقع بیماری به دامپزشکی مهم است.

چگونه می‌توان از بروز و شیوع این بیماری پیشگیری کرد؟

با رعایت بهداشت جایگاه نگهداری شترها و ضدعفونی مرتب آن‌ها، کم کردن استرس، رعایت شرایط حمل و نقل صحیح و مجاز، دفن بهداشتی لاشه شترهای تلف شده، واکسیناسیون به‌موقع به‌ویژه در اوایل بهار و پاییز، همکاری با مأمورین دامپزشکی و جا به جا نکردن شترها

در زمان واکسیناسیون، قرنطینه کردن حیوانات تازه وارد، جدا کردن شترهای بیمار از سایرین و رعایت بهداشت فردی؛ زیرا افراد هم می‌توانند میکروب بیماری را با لباس یا دست‌های آلوده به شترهای سالم منتقل کنند.

بیماری جرب یا گری

علت بیماری چیست؟

بیماری به وسیله انگلی به نام جرب به وجود می‌آید که روی پوست حیوان ایجاد گری، خارش و درد می‌کند. این انگل در زیر پوست تونل می‌سازد و در انتهای تونل تخم می‌گذارد. بیماری جرب در میان شترهای ایرانی بسیار شایع است و در همه استان‌ها وجود دارد.

عامل بیماری چگونه منتقل می‌شود؟

حیوانات بیمار منبع اصلی انتشار بیماری هستند. آن‌ها جرب را به وسایل، جایگاه و خاک منتقل می‌کنند. این انگل هنگامی که شترهای سالم روی خاک آلوده غلت می‌زنند به بدن آن‌ها منتقل می‌شود. وسایل و جایگاه آلوده در انتقال انگل بیماری به شترها نقش مهمی دارند.

بیماری جرب در شتر چه نشانه‌هایی دارد؟

بیماری به سه شکل بسیار حاد یا بسیار شدید، تحت حاد یا نسبتاً شدید و مزمن یا طولانی ظاهر می‌شود. گاهی هم بیماری به صورت پنهان وجود دارد؛ این حالت معمولاً زمانی اتفاق می‌افتد که انگل بیماری در مرحله سکون و آرامش باشد. در شکل مزمن، امکان بازگشت مجدد بیماری پس از درمان گله وجود دارد. در شکل حاد بیماری، اغلب اجزای بدن مبتلا می‌شوند و اگر حیوان درمان نشود بیماری پس از ۲ تا ۳ هفته به شکل مزمن تبدیل می‌شود. یعنی نشانه‌های بیماری بارها و بارها ظاهر می‌شود.

معمولاً نشانه‌های بیماری از سر حیوان شروع می‌شود سپس به بقیه قسمت‌های بدن سرایت می‌کند و در مدت کم‌تر از یک ماه تمام بدن را می‌گیرد. پوست در منطقه‌ای که انگل وارد شده است ضخیم و کلفت می‌شود، پشم‌ها در آن محل می‌ریزند و پوست دارای چین و چروک می‌شود. پوسته‌های ضخیم همراه با ترشحات، منطقه آلوده را می‌پوشانند ولی خارش بعد از حدود دو ماه، در اثر فعالیت جرب‌ها و تحریک اعصاب به‌وجود می‌آید.

خارش معمولاً شب‌ها ظاهر می‌شود و در جاهای گرم شدید است. حیوان برای رفع خارش، بدن خود را به دیوارها، درختان و حیوانات دیگر می‌کشد که این عمل باعث انتشار بیشتر بیماری و زخمی شدن بدن حیوان می‌شود. میکروب‌ها وارد این زخم‌ها می‌شوند و با ایجاد عفونت و چرک در زخم‌ها مشکل حیوان را بیش‌تر می‌کنند. حیوان مبتلا به تدریج لاغر می‌شود، تولید شیر او کاهش می‌یابد و عاقبت در اثر نخوردن غذا و ضعف عمومی می‌میرد.

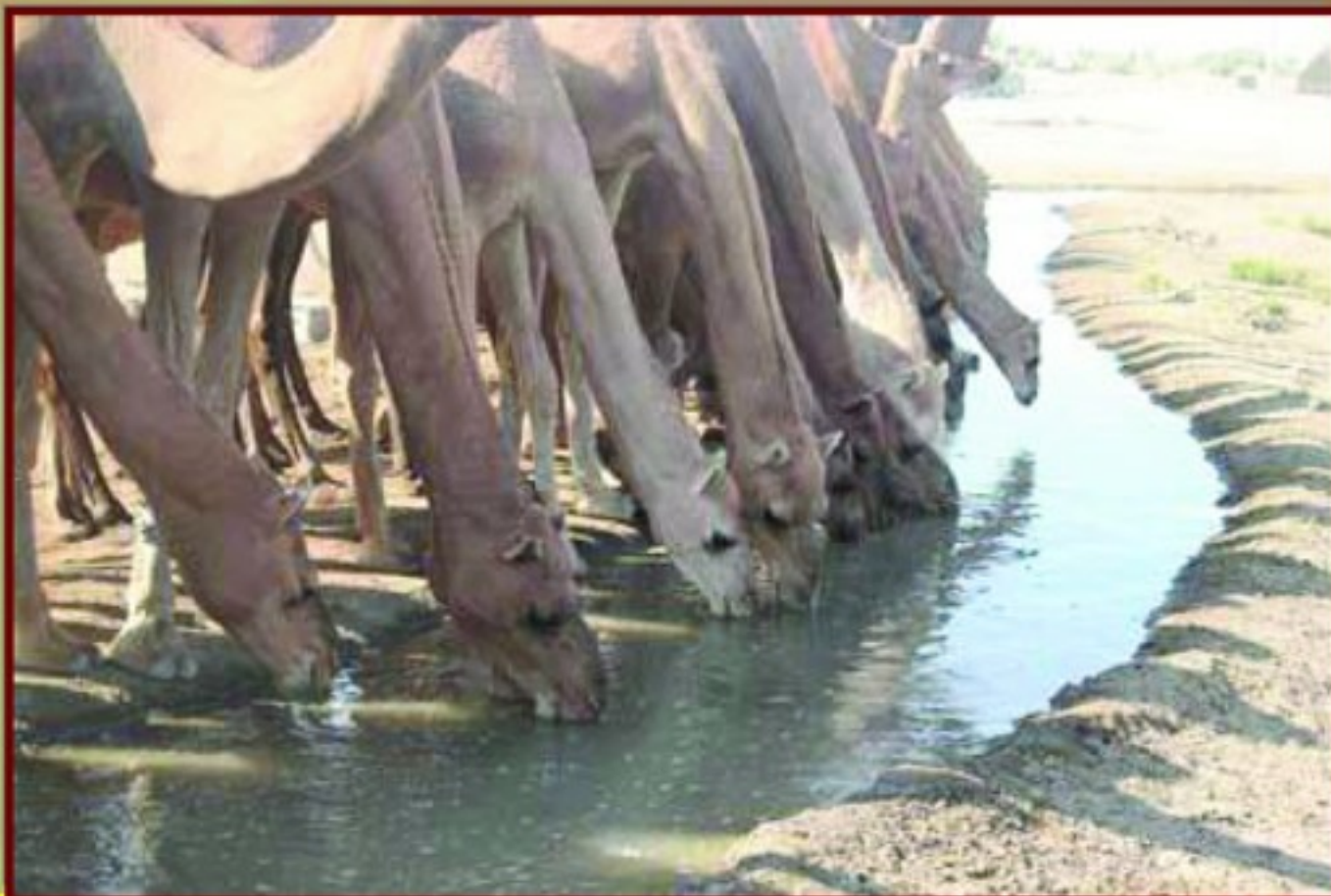
آیا انگل این بیماری از شتر به انسان هم منتقل می‌شود؟

بله، یکی از دلایل اهمیت پیشگیری از بیماری جرب و رعایت بهداشت عمومی توسط ساربازان و پرورش دهندگان شتر همین است که انگل آن علاوه بر حیوانات می‌تواند به انسان هم منتقل شود. همه افرادی که با شتر سر و کار دارند لازم است مراقب بهداشت فردی از جمله شستن دست‌ها پس از دست زدن به حیوان باشند.

درمان و پیشگیری از بیماری چگونه صورت می‌گیرد؟

لازم است حیوانات بیمار از گله جدا شوند و تحت درمان قرار گیرند. محل پوسته‌های کنده شده روی بدن حیوان و وسایل آلوده باید تمیز و ضد عفونی شوند. محل نگهداری شترها به ویژه در فصول مرطوب و سرد سال باید تمیز و بهداشتی باشد.

شتر اگرچه به دلیل ویژگی‌های طبیعی که دارد به عنوان حیوانی مقاوم شناخته می‌شود ولی مانند سایر حیوانات اهلی می‌تواند به بیماری‌های مختلف مبتلا شود و نباید به مسائل بهداشتی و پیشگیری از بیماری‌ها در این حیوان بی‌توجهی شود.

همکاری و همراهی با دامپزشکی به پیشگیری و درمان به‌موقع بیماری‌ها بسیار کمک می‌کند.

وقوع بیماری‌ها را خیلی فوری به دامپزشکی اطلاع دهید.

شماره ۱۵۱۲ ارتباط شما را با دامپزشکی برقرار می‌کند.